

ประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริม
การเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก
โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน

อรศิริ กาสุมุท

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการผดุงครรภ์ขั้นสูง

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤศจิกายน 2554

ประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริม
การเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก
โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน

อรศิริ กาสุมุท

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการผดุงครรภ์ขั้นสูง

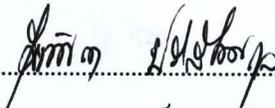
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤศจิกายน 2554

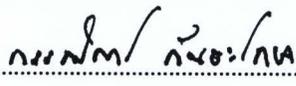
ประสิทธิผลของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริม
การเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก
โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน

อรศิริ กาสุมทร

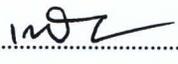
การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการผดุงครรภ์ขั้นสูง

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

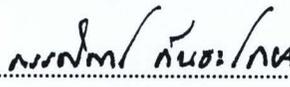
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา ประสิทธิ์กุล)

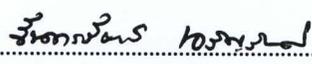
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ กันชะรักษา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทรัตน์ เจริญสันติ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์เทียมสร ทองสวัสดิ์)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ กันชะรักษา

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทรัตน์ เจริญสันติ

21 พฤศจิกายน 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ กันชะรักษา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทรัตน์ เจริญสันติ คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และให้กำลังใจจนการค้นคว้าแบบอิสระเสร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ให้กำลังใจและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในระหว่างการศึกษา ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสันติสุข หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลสันติสุข หัวหน้างานห้องคลอด แพทย์ประจำ พยาบาลวิชาชีพคลินิกฝากครรภ์ และ บุคลากรทีมสุขภาพทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ทำให้การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ขอขอบคุณ สตรีในระยะคลอดที่เข้าร่วมโครงการศึกษาในครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ มารดา และบุคคลในครอบครัวที่มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ สาขาวิชา การผดุงครรภ์ชั้นสูงทุกท่านที่คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจมาโดยตลอด คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ ขอมอบให้แก่ทุกท่านที่มีส่วนให้การศึกษาและการดำเนินการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อรศิริ กาสุมทร

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ประสิทธิภาพของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน

ผู้เขียน นางอรศิริ กาสุมุท

ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การผดุงครรภ์ขั้นสูง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ กั้นระรักษา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทรรัตน์ เจริญสันติ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

247214

การเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรกมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มอัตราการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวก และ การเพิ่มระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา รวมทั้งลดอัตราการตายของทารก ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรกจึงมีความสำคัญ การศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของแนวปฏิบัติทางคลินิก สำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยมารดาที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อน คลอดปกติทางช่องคลอด และทารกแรกเกิดที่มีสุขภาพดี กลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ ระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ 2553 จำนวน 30 คู่ และกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ 2554 จำนวน 30 คู่ ดำเนินการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้ของสมาคมพยาบาลอาหาริโอ (RNAO, 2002) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ 1) แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรกที่พัฒนาโดยกรรณิการ์ กั้นระรักษา และคณะ (2554) และ 2) เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบบันทึกการสัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารก แบบวัดความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดาของทารก แบบบันทึกอุณหภูมิกายของทารกหลังเกิด แบบประเมินปริมาณน้ำนมมารดา และ

แบบสอบถามการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเด็ยที่ 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติทดสอบค่าที่ชนิดสองกลุ่มอิสระต่อกัน และ สถิติทดสอบพีชเชอร์

ผลการศึกษาพบว่า

1. มารดากับทารกกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีการสัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารกมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. ทารกกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดามากกว่าทารกกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ทารกกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีอุณหภูมิกายแรกเกิดที่ 30 นาที และที่ 2 ชั่วโมงแรกหลังเกิดสูงกว่าทารกกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
4. มารดากลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกมีปริมาณน้ำนมในวันที่ 1, 2 และ 3 หลังคลอดมากกว่ามารดากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .05, และ 01 ตามลำดับ
5. มารดากลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเด็ยที่ 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่ายมากกว่ามารดากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก มีประสิทธิผลในการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก ณ โรงพยาบาลสันติสุข จังหวัดน่าน ดังนั้นจึงควรมีการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้เพื่อพัฒนาผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ .

Independent Study Title Effectiveness of Implementing Clinical Practice Guidelines for Promoting the Early Initiation of Breastfeeding, Suntisuk Hospital, Nan Province

Author Mrs. Onsiri Kasamut

Degree Master of Nursing Science (Advanced Midwifery)

Independent Study Advisory Committee

Associate Professor Dr. Kannika Kantaruksa Advisor

Assistant Professor Dr. Jantararat Chareonsanti Co-advisor

ABSTRACT

247214

Early initiation of breastfeeding is associated with increased exclusive breastfeeding rate and longer duration of breastfeeding, while decreasing neonatal mortality rate. Therefore, promoting the early initiation of breastfeeding is important. This comparative study was conducted to determine the effectiveness of implementing clinical practice guidelines (CPGs) for promoting the early initiation of breastfeeding at Suntisuk hospital, Nan province. The study samples consisted of 30 pairs of non-complicated mothers, normal vaginal delivery and healthy newborns who received usual nursing care between April and July, 2010 and 30 pairs, who received care using the CPGs between March and July, 2011. A guide to the implementation of the CPGs of Registered Nurse Association of Ontario (RNAO, 2002) was used as framework for this study. The research instruments were 1) the CPGs for promoting the early initiation of breastfeeding, developed by Kantaruksa and others (2011) and 2) data collection tool, which was composed of the skin-to-skin contact between mother and newborn recording form; newborn's success to hold nipple in mouth and sucking measure; newborn's temperature after birth recording form, the amount of mother's milk evaluation form, and exclusive breastfeeding at 24 hours before discharge questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, independent t test and Fisher's exact probability test.

247214

The results revealed that:

1. The mothers and newborns in CPGs implementation group had significantly higher skin to skin contact than that of the usual nursing care group at $p < .001$;
2. The newborns in CPGs implementation group had significantly higher success of holding nipple in mouth and sucking than that of the usual nursing care group at $p < .05$;
3. The newborns in CPGs implementation group had a significantly higher temperature at 30 minutes and 2 hours than that of the usual nursing care group at $p < .001$;
4. The mothers in CPGs implementation group had significantly higher amount of milk at 1,2 and 3 days after birth than that of the usual nursing care group at $p < .05$, $.05$ and $.01$, respectively;
5. The mothers in CPGs implementation group had significantly higher exclusive breastfeeding at 24 hours before discharge than that of the usual nursing care group at $p < .05$.

This study shows that implementation of CPGs is effective in promoting the early initiation of breastfeeding at Suntisuk hospital, Nan province; therefore, the CPGs should be implemented for improving quality outcomes.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	8
สมมติฐานการศึกษา	8
ขอบเขตการศึกษา	9
นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา	13
ประโยชน์ต่อทารก	13
ประโยชน์ต่อมารดา	14
ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม	14
การเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก	15
ประโยชน์ของการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก	15
สัญญาณของทารกแรกเกิด	17
ปัจจัยที่มีผลต่อการเริ่มต้นเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก	18
บทบาทผดุงครรภ์ในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระยะแรก	20
แนวปฏิบัติทางคลินิกสำหรับการส่งเสริมการเริ่มต้นเลี้ยงบุตร	
ด้วยนมมารดาระยะแรก	21
แนวทางการนำแนวปฏิบัติทางคลินิกไปใช้	25
กรอบแนวคิดในการศึกษา	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	31
การตรวจสอบคุณภาพของแนวปฏิบัติทางคลินิก	31
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	33
ขั้นตอนดำเนินการศึกษา	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	40
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
การอภิปรายผล	51
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	56
สรุปผลการศึกษา	56
ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้	57
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	57
เอกสารอ้างอิง	58
ภาคผนวก	64
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัย	65
ภาคผนวก ข เอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการค้นคว้าแบบอิสระ	66
ภาคผนวก ค เอกสารคำชี้แจงข้อมูลการเข้าร่วมศึกษาสำหรับผู้เข้าร่วมการศึกษา	68
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	74
ภาคผนวก จ แบบสอบถามความเป็นไปได้ของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	79
ประวัติผู้เขียน	80

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล	42
2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลการคลอดที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเริ่มต้นการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะแรก	44
3 เปรียบเทียบคะแนนความสำเร็จการสัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อระหว่างมารดากับทารกภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	46
4 เปรียบเทียบคะแนนความสำเร็จในการอมหัวนมหรือดูดนมมารดาของทารกภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	47
5 เปรียบเทียบอุณหภูมิกายของทารกแรกเกิดที่ 30 นาที และ 2 ชั่วโมงแรกหลังคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	48
6 เปรียบเทียบคะแนนปริมาณน้ำนมมารดาในวันที่ 1, 2 และ 3 หลังคลอดระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	49
7 เปรียบเทียบคะแนนการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเด็ว 24 ชั่วโมงก่อนจำหน่ายระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติและกลุ่มที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวปฏิบัติทางคลินิก	50